

Regeringens proposition

1981/82: 121

om statens provningsanstalts organisation, m. m.

beslutad den 24 februari 1982.

Regeringen föreslår riksdagen antaga de förslag som har upptagits i bifogade utdrag av regeringsprotokoll.

På regeringens vägnar

THORBJÖRN FÄLLDIN

NILS G. ÅSLING

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen lämnas förslag till rekonstruktion av statens provningsanstalts ekonomi. Särskilda åtgärder till ett belopp av ca 50 milj. kr. föreslås. I detta belopp ingår bl. a. medel för avskrivning av tidigare förluster och kostnader för en avveckling av stora delar av provningsanstaltens regionala och lokala organisation. Denna avveckling föreslås vara genomförd senast den 30 juni 1983.

I propositionen läggs vidare fram förslag till anslag till statens provningsanstalt för budgetåret 1982/83.

Slutligen behandlas i propositionen vissa förslag från 1976 års företagshälsovårdsutredning vad gäller ändring i lagstiftningen om riksprovplatser.

INDUSTRIDEPARTEMENTET

Utdrag
PROTOKOLL
vid regeringssammanträde
1982-02-24

Närvarande: statsminister Fälldin, ordförande, och statsråden Ullsten, Wikström, Friggebo, Dahlgren, Åsling, Söder, Johansson, Wirtén, Andersson, Boo, Petri, Eliasson, Gustafsson, Elmstedt, Tillander, Ahrland, Molin.

Föredragande: statsrådet Åsling

Proposition om statens provningsanstalts organisation m. m.

1 Inledning

Statens provningsanstalts nuvarande organisation grundar sig i huvudsak på de överväganden som gjorts i samband med att statsmakterna beslutade att omlokalisera huvuddelen av verksamheten till Borås. Provningsanstaltens huvudförvaltning är lokaliserad till Borås, där också provningsanstalten bedriver uppdragsverksamhet. Därutöver har provningsanstalten en omfattande regional och lokal organisation. Flertalet av dessa lokala enheter är kontor för justering och ädelmetallkontroll men på nio orter bedrivs även annan provningsverksamhet. En redogörelse för provningsanstaltens nuvarande organisation m. m. bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*. Under de senaste åren har den regionala och lokala verksamheten lämnat ett kraftigt underskott varför en nedläggning av huvuddelen av denna verksamhet nu bör ske. Provningsanstalten har den 19 november 1981 redovisat en strukturplan för verksamheten. I ärendet har platschefen vid provningsanstaltens Stockholmsenhet, Stockholms handelskammare, Sveriges grossistförbund och Statstjänstemannaförbundet inkommit med skrivelser. En sammanfattning av provningsanstaltens förslag återfinnes i *bilaga 1*.

Riksrevisionsverket (RRV) har som ett led i sin förvaltningsrevision av statliga myndigheter granskat statens provningsanstalt, och i skrivelse den 9 juni 1981 redovisat rapporten Statens provningsanstalt – styrning och finansiering. En sammanfattning av RRV:s förslag bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 2*.

1976 års företagshälsovårdsutredning har i sitt delbetänkande (DsA 1981: 1) Mät- och laboratorieresurser för bättre arbetsmiljö bl. a. föreslagit vissa ändringar av lagstiftningen om riksprovplatser och auktoriserade

provplatser. Syftet är att de laboratorier som utnyttjas av företagshälsovården skall kunna auktoriseras. En redovisning av företagshälsovårdsutredningens förslag och en sammanfattning över remissyttrandena över detta bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 3*.

I avvaktan på att frågan om avvecklingen av provningsanstaltens regionala och lokala organisation föreläggs riksdagen har regeringen i årets budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 17 s. 175) föreslagit riksdagen att för budgetåret 1982/83 beräkna

1. till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Bidrag till statens provningsanstalt* ett reservationsanslag av 33 189 000 kr.,
3. till *Statens provningsanstalt: Utrustning* ett reservationsanslag av 6 000 000 kr.

Jag anhåller att nu få ta upp dessa frågor.

2 Föredragandens överväganden

2.1 Allmänt

Statens provningsanstalt har genomgått en betydande omorganisation under 1970-talet samtidigt som huvuddelen av verksamheten omlokaliseras från Stockholm till Borås. Samtidigt har provningsanstalten, genom flera nya lagar, tillförts nya och ändrade arbetsuppgifter. I flera fall har ändringar i dessa regelsystem aktualiserats.

1978 års mät- och kalibreringsutredning lämnade år 1979 i betänkandet (Ds I 1979: 6) Svensk mätplatsorganisation flera förslag till ändrad handläggningsordning inom provningsanstalten vad gäller de ärenden som handläggs inom ramen för verksamheten vid rådet för allmän metrologi och vid mätcentrum. Detta förslag har även aktualiserat motsvarande ändringar inom provningsområdet. Även riksrevisionsverket har i sin rapport Statens provningsanstalt – styrning och finansiering aktualiserat denna fråga. Vidare har näringsfrihetsombudsmannen hemställt att den officiella provningsverksamhetens organisation utvärderas. Dessa frågor utreds f. n. inom industridepartementet och jag räknar med att förslag i dessa avseenden, efter remissbehandling, skall kunna föreläggas riksdagen i samband med redovisningen av förslagen till anslag till provningsanstalten för budgetåret 1983/84. I det sammanhanget avser jag även att redovisa de förslag till omfattning och finansiering av den stickprovskontroll av färdigförpackade varor som har utarbetats med anledning av riksdagens beslut i ärendet år 1980 (mot. 1979/80: 955, NU 1979/80: 33, rskr 1979/80: 223).

2.2 Statens provningsanstalts organisation och ekonomi m. m.

Provningsanstalten har i sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 hemställt om ett bidragsanslag i enlighet med huvudalternativet för myndighetsanslag samt om uppräknig av provningsanstaltens utrustningsanslag.

Innan jag kommer in på anslagsberäkningen för nästa budgetår vill jag anmäla dels frågan om en finansiell rekonstruktion av provningsanstalten, dels frågan om provningsanstaltens regionala och lokala organisation. Dessa båda frågor är nödvändiga beståndsdelar i mitt förslag till sanering av provningsanstaltens ekonomi.

2.2.1 Finansiell rekonstruktion av statens provningsanstalt

Provningsanstalten har i sitt förslag till strukturplan (se *bilaga 1*) föreslagit att en finansiell rekonstruktion genomförs så att anstalten för täckning av sitt rörelsekapitalbehov tillförs ett engångsanslag av 15 milj. kr. över anslaget Statens provningsanstalt: Utrustning. Vidare föreslås att provningsanstalten över sitt bidragsanslag tillförs ett engångsanslag av 19832000 kr. för täckning av balanserat underskott. Övriga förslag berör det sätt på vilket provningsanstaltens skulder och verkskapital bör redovisas, vissa frågor om sättet att beräkna kostnaderna för provningsanstaltens utrustningskapital samt storleken på provningsanstaltens utrustningsanslag.

Jag avser att återkomma i annat sammanhang till regeringen med förslag till redovisning av provningsanstaltens kapital. I det följande, vid min anmälan av anslaget Statens provningsanstalt: Utrustning, kommer jag att ta upp frågor om provningsanstaltens kapitalkostnader samt grundavskrivning av de kapitaltillgångar som provningsanstalten disponerar.

Riksrevisionsverket (RRV) har i sin rapport Statens provningsanstalt – styrning och finansiering tagit upp flera frågor i anslutning till provningsanstaltens ekonomiska situation. I rapporten lämnas förslag till hur provningsanstaltens styrning och finansiering bör vara utformad.

Flera av de förslag som förs fram i rapporten är av det slaget att de kräver statsmakternas beslut för att kunna genomföras.

RRV pekar bl. a. på behovet av en finansiell rekonstruktion av provningsanstalten. Det ackumulerade underskottet i provningsanstaltens verksamhet uppgick den 1 juli 1981 till ca 19832000 kr. sedan det ackumulerade överskottet i mät- och provcentrums verksamhet dragits bort. Detta belastar i dagsläget den rörliga kredit som provningsanstalten disponerar i riksgäldskontoret. RRV anser att provningsanstalten behöver ett rörelsekapital och en rörlig kredit. En avveckling av provningsanstaltens regionala och lokala organisation kommer, enligt RRV:s bedömning, sannolikt att leda till ett behov av ytterligare rekonstruktionskapital. RRV anser därför att en finansiell rekonstruktion bör komma till stånd.

Jag delar den uppfattning som framförts av provningsanstalten och RRV att en finansiell rekonstruktion bör genomföras. Jag förordar därför att provningsanstalten tillförs medel motsvarande det ackumulerade underskottet i uppdragsverksamheten under de senaste budgetåren. Vid min anmälan av anslaget Bidrag till statens provningsanstalt avser jag att föreslå att en engångsanvisning av 19832000 kr. tillförs provningsanstaltens bidragsanslag. Samtidigt bör en avsevärd minskning kunna ske av den rörliga kredit som provningsanstalten f. n. disponerar hos riksgäldskontoret. Denna kredit, vilken f. n. belastas av det ackumulerade underskottet, bör för nästa budgetår kunna begränsas till 5 milj. kr. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga. Vidare bör provningsanstalten, i enlighet med sitt eget och RRV:s förslag, tillföras ett rörelsekapital. Jag avser därför att vid anmälan av provningsanstaltens utrustningsanslag föreslå att en särskild ram av 10 milj. kr. förs upp för detta ändamål. Kapitalet bör i sin helhet förräntas på samma villkor som provningsanstaltens utrustningskapital men inte amorteras.

RRV:s förslag i övrigt bör kunna tjäna som underlag för det fortsatta arbetet med att förbättra provningsanstaltens ekonomi, bl. a. åtgärder för att förbättra produktiviteten inom anstalten och för att utveckla det ekonomiska styr- och redovisningssystemet. Det ankommer på provningsanstalten att fortlöpande, till regeringen, redovisa de åtgärder som vidtas med anledning av RRV:s förslag. I de delar RRV:s rapport berör provningsanstaltens roll som central förvaltningsmyndighet för officiell provning bör den kunna utgöra en del av underlaget för den pågående översynen av dessa frågor.

2.2.2 Avveckling av statens provningsanstalts regionala och lokala organisation

Vid min anmälan av budgetpropositionen 1981 (prop. 1980/81: 100 bil. 17, s. 133) redovisade jag vad som dithills hade gjorts för att komma tillrätta med de stora underskotten i den regionala och lokala verksamheten vid statens provningsanstalt. Jag anförde då bl. a. att underskott av den storlek som hade redovisats för budgetåret 1979/80 inte var möjliga att godta i framtiden utan allvarliga effekter på provningsanstaltens verksamhet i stort. Vidare uttalade jag att om den resultatförbättring som provningsanstalten räknade med för budgetåret 1980/81 inte skulle uppnås så att verksamheten kunde finansieras med intäkter från uppdragsverksamheten, var det enligt min mening inte längre möjligt att undvika en nedläggning av verksamheten.

Tidigare under detta riksmöte konstaterade jag, vid min anmälan av anslag till statens provningsanstalt i 1982 års budgetproposition (prop. 1981/82: 100 bil. 17, s. 176) att provningsanstaltens prognos för verksamheten under budgetåret 1980/81 inte har slagit in. Provningsanstalten har för budgetåret 1980/81 redovisat en förlust för den regionala och lokala organi-

sationen av 3,6 milj. kr. Jag framhöll att det inte längre var möjligt att undvika ett slutligt beslut om nedläggning av provningsanstaltens regionala och lokala organisation. Jag anmälde samtidigt att jag avsåg att ta initiativ till en närmare prövning av de olika alternativen i provningsanstaltens strukturplan innan definitiv ställning kunde tas till hur en avveckling skall ske. Vidare påpekade jag att tidigare erfarenheter från avveckling av verksamhet inom provningsanstaltens regionala och lokala organisation dock talade för en snabb avveckling av hela denna organisation, med undantag för verksamheten inom områdena justering och ädelmetallkontroll.

Provningsanstalten har i skrivelse den 19 november 1981 redovisat en strukturplan med förslag till avveckling av delar av den regionala och lokala organisationen. Förslaget omfattar två alternativ. Det ena, det s. k. B-alternativet, avser en koncentration av all verksamhet till Borås/Göteborg. Detta avvecklingsalternativ kan genomföras enligt en snabbare och en långsammare modell. Det andra innebär en rekonstruktion av den regionala verksamheten (R-alternativet). R-alternativet medför att provningsanstalten bedriver verksamhet endast inom områdena byggnadsteknik, brandteknik och byggnadsfysik i Stockholm och Lund samt dessutom inom området polymerteknik i Stockholm. Båda alternativen innebär att ädelmetallkontroll och justeringsverksamhet bibehålls utanför Borås/Göteborg, i Stockholm dock i reducerad omfattning. Provningsanstalten har förordat R-alternativet.

Vid behandlingen i provningsanstaltens styrelse har ledamöterna Lenart Holm och Gunnar Rosenborg reserverat sig till förmån för B-alternativet. Som skäl anförs bl. a. att tekniska förändringar i byggandet kommer att medföra en radikal minskning av antalet rutinprovningar bl. a. inom det betongtekniska området. Detta drabbar främst de regionala enheterna i Stockholm och Lund samt provningsanstaltens betongtekniska filialer. Mot denna bakgrund ifrågasätter reservanterna den ekonomiska trovärdigheten hos det alternativ, R-alternativet, som förordats av styrelsemajoriteten.

Platschefen vid provningsanstaltens Stockholmsavdelning, Stockholms Handelskammare och Sveriges Grossistförbund har i skilda skrivelser motsatt sig en minskning av Stockholmsenheten. Statstjänstemannaförbundet har förordat det s. k. R-alternativet och bl. a. pekat på de konsekvenser en snabb och omfattande nedläggning av verksamheten skulle få för den berörda personalen.

Jag delar den uppfattning som framförts av reservanterna i provningsanstaltens styrelse vad gäller verksamhetens omfattning. Under de år som den regionala och lokala organisationen fungerat har verksamheten inte täckt sina särkostnader utan givit ett negativt bidrag till täckning av för provningsanstalten gemensamma kostnader med sammanlagt ca 13 milj. kr. under budgetåren 1975/76–1980/81. Som reservanterna i provningsan-

staltens styrelse påpekat, kommer de ändrade förutsättningarna för den betongtekniska provningen dessutom att medföra ökade ekonomiska problem för denna del av organisationen. Jag har också erfarit att en bibehållen konkurrenskraft hos denna organisation förutsätter en omfattande upprustning av bl. a. Stockholmsavdelningens resurser.

En sammanvägd bedömning av vad som bör göras för att förbättra provningsanstaltens ekonomi ger vid handen att stora delar av den regionala och lokala organisationen bör avvecklas. Jag har gjort denna bedömning med utgångspunkt i statsmakternas tidigare beslut att förlägga huvuddelen av provningsanstaltens verksamhet till Borås och den därav betingade stora investering som gjorts i anstaltens anläggningar där. Det ekonomiska utrymme som står till buds medger inte att Borås-anläggningen drivs i full omfattning samtidigt som den regionala och lokala organisationen dels behöver medel för en upprustning av sina resurser dels dras med stora förluster.

En avveckling av det slag jag nu förordar beräknas ge provningsanstalten en kortsiktig resultatförbättring av ca 6 milj. kr. per år. Dessutom bör provningsanstalten kunna uppnå ett bättre resursutnyttjande vid anläggningen i Borås om hela verksamheten koncentreras till Borås/Göteborgsregionen. Allt detta talar för att verksamheten vid enheterna i Stockholm och Lund samt vid filialerna i Norrköping, Jönköping, Karlskrona, Borlänge, Härnösand och Luleå bör läggas ned i enlighet med provningsanstaltens B-alternativ.

Genom denna lösning och genom de åtgärder för en finansiell rekonstruktion av provningsanstalten som jag har förordat i det föregående bör provningsanstalten få förutsättningar att i framtiden hålla verksamheten inom givna ekonomiska ramar. I samband med omlokaliseringen har provningsanstalten tillförts avancerade tekniska resurser. Dessa ger provningsanstalten förbättrad möjlighet att, vid sidan om rollen som central offentlig provningsinstitution, verka som ett kompetent serviceorgan för industriell teknisk utveckling.

Vid valet av nedläggningstidpunkt har jag haft att välja mellan att snabbt åstadkomma en förbättring samt provningsanstaltens och reservanternas förslag till en långsammare avveckling. Visserligen kan, som provningsanstalten och Statstjänstemannaförbundet har framhållit, en snabb avveckling av verksamheten innebära problem för provningsanstaltens personal. En successiv avveckling intill år 1988, som föreslagits i provningsanstaltens strukturplan skulle emellertid avsevärt försvåra provningsanstaltens möjlighet att snabbt uppnå ett tillfredsställande resultat. Vidare kan de delar av organisationen som berörs av nedläggningen knappast bedriva en effektiv och lönsam verksamhet under avvecklingsperioden. Jag har därför funnit att skälen för en snabb nedläggning, med gemensam avvecklingstidpunkt för all verksamhet, överväger och förordar att verksamheten avvecklas successivt intill den 30 juni 1983. Detta kan på kort sikt medföra

vissa problem för betongvaruindustrin och Kontrollrådet för betongvaror (KRB), som i sin verksamhet utnyttjar provningsanstaltens regionala ratorier och filialer för provning av olika produkter. Jag har dock erfarit att statens planverk och provningsanstalten har fört diskussioner om möjligheterna att utveckla och förändra metoder och bestämmelser så att kontrollen i ökad utsträckning skall kunna utföras som egenkontroll. Jag har vid min bedömning utgått från att arbetet med en förändring i denna riktning bedrivs med utgångspunkt i den nu föreslagna omstruktureringen.

Vid avvecklingen kommer ca 100 tjänster att dras in. Jag har erfarit att provningsanstalten har inlett kontakter med statens arbetsmarknadsnämnd för att undersöka förutsättningarna för en omplacering av berörd personal. Det är givetvis angeläget att statens arbetsmarknadsnämnd tidigt engageras i planeringsarbetet när en övertalighetssituation kan förväntas uppkomma. Nämnden har överblick över möjligheterna att omplacera personal över myndighetsgränserna och förfogar över särskilda instrument genom bl. a. omplaceringsförordningens (1974: 1006) regler om rekryteringsbegränsningar på statligt reglerade tjänster. Arbetsmarknadsnämnden har även omfattande praktiska erfarenheter av hur olika problem i sammanhanget kan lösas.

2.2.3 Medel för avvecklingen

Jag övergår till beräkningen av de medel som, utöver det ordinarie bidragsanslaget, kommer att erfordras för den föreslagna avvecklingen. Provningsanstalten har beräknat att 24,7 milj. kr. behöver stå till anstaltens förfogande vid en avveckling av det slag jag nu har förordat.

Jag förordar att 21,2 milj. kr. anvisas för detta ändamål. Då det är svårt att i detta skede uppskatta bl. a. störningseffekterna för provningsanstaltens övriga verksamhet är beräkningarna i vissa delar preliminära, varför medlen bör stå till regeringens disposition. Det ankommer på regeringen att besluta i denna fråga. Medlen bör anvisas över anslaget Bidrag till statens provningsanstalt. Jag återkommer senare till dessa medel vid min anmälan av detta anslag.

2.2.4 Behovet av konkurrensneutrala system

Provningsanstalten har i samband med redovisningen av strukturplanen påtalat de problem som uppstår då andra offentliga provningsinstitutioner kan bedriva konkurrerande verksamhet med skilda krav på kostnadstäckning och redovisning m. m. Flera offentliga organ som i dag konkurrerar med provningsanstalten saknar bl. a. de krav på kostnadstäckning i verksamheten som statsmakterna har lagt på provningsanstalten. Även andra uppdragsmyndigheter har liknande problem varför frågan är av stor principiell betydelse. Jag avser därför att i annat sammanhang föreslå att denna fråga utreds i särskild ordning.

2.3 Företagshälsovårdsutredningens förslag

Chefen för arbetsmarknadsdepartementet tillsatte enligt regeringens be- myndigande år 1976 den s. k. företagshälsovårdsutredningen, för att se över företagshälsovården och den yrkesmedicinska verksamheten. I direk- tiven angavs att utredningen bl. a. skulle undersöka hur man på olika sätt kunde stärka företagshälsovårdsutredningens möjligheter till mätning, provtagning, analys och utvärdering av arbetsmiljöförhållanden. Vidare skulle den undersöka förutsättningarna för att nyttiggöra laboratorieresur- ser som finns inom den offentliga hälso- och sjukvården för viss analys- verksamhet genom köp av tjänster som betalas av arbetsgivaren. Möjlighe- ten att utvidga verksamheten vid sjukhus till att omfatta även mätning och provtagning på arbetsplatserna skulle bl. a. undersökas. Behovet av efter- utbildning av personal inom företagshälsovården borde också enligt direk- tiven ses över, mot bakgrund av den snabba utvecklingen inom arbetsmil- jöområdet.

Utredningen har i delbetänkandet (DsA 1981: 1) Mät- och laboratoriere- surser för bättre arbetsmiljö föreslagit att ett auktorisationssystem införs för laboratorier och mättekniska företag inom ramen för lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m. och vidare att denna lag ändras så att det blir möjligt att meddela auktorisation enligt lagen för officiell provning.

Enligt utredningen behövs en garanti för att mätningar, provtagningar, analyser och utvärderingar inom arbetsmiljöområdet sker på ett tillfreds- ställande sätt. Man måste kunna vara säker på att det finns tillräcklig kompetens hos de laboratorier och mättekniska företag vilka utför sådana prover, analyser osv. som ofta ligger till grund för beslut av stor ekono- misk räckvidd. Av olika skäl, bl. a. ekonomiska, avvisar utredningen tan- ken att få en sådan garanti genom att inordna företagen i riksprovplats- systemet. Däremot skulle auktorisation enligt riksprovplatslagen innebära en sådan kompetenskontroll. Den nuvarande utformningen av lagen innebär dock att auktorisation inte får meddelas för provning som är officiell, dvs. föreskriven i lag eller annan författning utan att vara egenkontroll. Arbe- tarskyddsstyrelsen skulle därmed inte kunna föreskriva att viss provning måste ske vid ett auktoriserat företag. Den föreslagna lagändringen syftar till att göra detta möjligt.

Statens provningsanstalt har i skrivelse den 9 juni 1981 med hänvisning bl. a. till företagshälsovårdsutredningens arbete framfört ett motsvarande förslag till lagändring.

Efter samråd med chefen för arbetsmarknadsdepartementet vill jag för egen del framföra följande.

Den föreslagna lagändringen har stor principiell vikt, då den innebär ett avsteg från en av de grundläggande principerna för gällande ordning på provningsområdet, nämligen att officiell provning skall ske vid riksprov- plats. Frågan om en lagändring måste övervägas mot bakgrund av dess

konsekvenser i fråga om grunderna för det nuvarande regelsystemet. För att belysa det sagda vill jag kort redogöra för detta.

Enligt lagen om riksprovplatser m. m. gäller som huvudregel att officiell provning skall utföras vid riksprovplats. Med officiell provning menas som nyss nämndes teknisk provning, kontroll eller besiktning, som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är egenkontroll. Det är alltså fråga om ett provningstvång, där den som är underkastad tvånget skall vända sig till ett utomstående organ för att få provningen utförd. Statens provningsanstalt har ansvaret för att provningsmöjligheter finns tillgängliga och att officiell provning samordnas på lämpligt sätt. En riksprovplats utses för ett visst objektområde. De nuvarande riksprovplatserna finns angivna i förordningen (1977: 608) om provning enligt lagen (1974: 896) om riksprovplatser m. m.

Enligt riksprovplatslagen skall en riksprovplats kunna antas utföra officiell provning på ett opartiskt sätt. Vad detta innebär har utvecklats i förarbetena till lagen (prop. 1974: 162 s. 7 ff). Där slås fast att ansvaret för den officiella provningen bör ligga på en enda riksprovplats, bl. a. av det skälet att konkurrens i samband med officiell provning skulle kunna innebära att kommersiella värderingar riskerar att inverka på sådant sätt att tilltron till provningarnas kvalitet minskar. Vidare anges att höga krav måste ställas på att en riksprovplats är opartisk och oberoende. De bedömningar som måste göras innan ett organ utses till riksprovplats avser bl. a. dess ägarförhållanden, beslutsordning, vinstintressen och verksamhet vid sidan av officiell provning.

Regelsystemet bygger på att ett samspel äger rum mellan provningsanstalten, föreskrivande myndigheter och provande organ. De föreskrivande myndigheterna har var och en inom sitt område ansvaret för skyddet av liv, hälsa och egendom. I sina föreskrifter anger myndigheterna vilka krav som skall vara uppfyllda på egenskaper hos produkter och anläggningar. Ofta kompletteras detta med ett krav på någon form av provning eller kontroll av att kraven är uppfyllda. Eftersom rättsligt bindande och generellt tillämpbara föreskrifter ges i författningsform, blir det då frågan om officiell provning, såvida inte den föreskrivna kontrollen får ske som egenkontroll.

Enligt riksprovplatslagen finns möjlighet till undantag från huvudregeln att officiell provning skall utföras vid riksprovplats. Förutsättningen är att i föreskrifter om provning detta särskilt anges. Undantagsbestämmelsen öppnar en möjlighet att vid införande av viss officiell provning skapa en speciell ordning för provningen. Detta förutsätts ske endast om speciella skäl påkallar det.

Vid sidan av riksprovplatssystemet har provningsanstalten som framgått av det tidigare möjlighet att meddela auktorisation för visst organ att utföra provning som inte är officiell. Auktorisationen innebär en prövning av att organet har kompetent personal och lämplig utrustning för den provning

auktoriseringen gäller. Däremot prövas inte frågan om organet intar en fristående ställning gentemot kommersiella och andra intressen, dvs. dess opartiskhet. Under auktorisationstiden kontrolleras fortlöpande att kompetenskravet alljämt uppfylls. Bestämmelserna har hittills tillämpats i mycket begränsad omfattning. Endast på två områden finns således s. k. auktoriserade provplatser. Innan provningsanstalten utvidgar auktorisationssystemet till ett nytt område, görs en bedömning av behovet av ett sådant system på området från allmän synpunkt och vilka fordringar som bör ställas för auktorisation om möjlighet till sådan införs. Bakgrunden till begränsningen att auktorisera för provning som inte är officiell är givetvis att de auktoriserade provplatserna inte uppfyller de krav på opartiskhet och oberoende ställning som har ansetts böra krävas av sådana organ som handhar tvingande provning.

Som jag nämnde inledningsvis innebär den föreslagna lagändringen en viktig principiell förändring av grunderna för hur officiell provning skall bedrivas. Å andra sidan anser jag att de skäl som anförts för att t. ex. på arbetsmiljöområdet kunna utföra officiell provning inom ramen för ett auktorisationssystem har betydande tyngd. Auktorisationsfrågan har också andra aspekter. De auktoriserade provplatsernas roll inom provningsverksamheten berördes mycket knapphändigt vid tillkomsten av riksprövlagslagstiftningen och som nämndes har bestämmelserna tillämpats endast i ett par fall. Detta sammanhänger med att en viss oklarhet finns om deras roll. Det bör också nämnas att näringsfrihetsombudsmannen (NO) i skrivelse till regeringen bl. a. kritiserat den nuvarande lagstiftningen från konkurrenssynpunkt.

Mot denna bakgrund anser jag att den föreslagna lagändringen behöver övervägas ytterligare. Jag avser att i annat sammanhang föreslå regeringen att detta sker inom ramen för en teknisk översyn av den nuvarande lagstiftningen. I denna översyn bör även NO:s synpunkter kunna behandlas.

3 Hemställen

Med hänvisning till vad jag nu har anfört hemställer jag att regeringen föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för en avveckling av statens provningsanstalts regionala och lokala organisation som jag har förordat.

4 Anslagsberäkningar m. m. för budgetåret 1982/83*Fjortonde huvudtiteln***F. TEKNISK UTVECKLING M. M.****F 5. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet**

1980/81 Utgift	—
1981/82 Anslag	1 000
1982/83 Förslag	1 000

Under detta anslag redovisas samtliga utgifter och inkomster av provningsverksamheten m. m. vid statens provningsanstalt.

I bilaga 1 lämnas en redovisning av provningsanstaltens förslag till anslag m. m. för budgetåret 1982/83.

Följande sammanställning är en ekonomisk översikt av den verksamhet som omfattas av programbudgeteringen (1 000-tal kr.). Redovisningen är indelad i produktionsområden på det sätt som redovisats i bilaga 1.

	1980/81	1981/82	1982/83 ²	
	Utfall	Beräknar		
		Provningsanstalten		Föredraganden
Produktionsområde 1				
Provning och kontroll				
Intäkter	67 667	73 381	68 042	
Kostnader	78 040	76 652	70 928	
Resultat	-10 373	- 3 271	- 2 886	
Produktionsområde 2				
Forskning och utveckling				
Intäkter	6 086	7 772	7 420	
Kostnader	19 136	23 506	23 595	
Nettokostnader	-13 050	-15 734	-16 175	
Produktionsområde 3				
Rådgivning till myndigheter				
Intäkter	257	324	220	
Kostnader	8 608	8 880	9 666	
Nettokostnader	- 8 351	- 8 556	- 9 446	
Produktionsområde 4				
Riksmätplatsuppgifter				
Intäkter	2 443	2 666	2 416	
Kostnader	3 000	3 658	3 455	
Nettokostnader	- 557	- 992	- 1 039	
Produktionsområde 5				
Övriga myndighetsuppgifter				
Intäkter	6 730	7 992	8 162	
Kostnader	11 740	13 600	13 665	
Nettokostnader	- 5 010	- 5 608	- 5 503	
Total nettokostnad	37 341	34 161	35 049	
Bidragsanslag ¹	33 042	33 189	35 049	33 360
Resultat	- 4 299	- 972	—	

¹ Inkl. engångsanvisningar.

² Prel. budget enligt provningsanstaltens B2-alternativ (dvs. endast Borås/Göteborgsverksamheterna).

Provningsanstalten anför i sin anslagsframställning att anstalten alltmer anlitas som provnings- och expertorgan både av den offentliga sektorn och av näringslivet. Anstalten har under de senaste åren gjort en rad insatser för att förbättra ekonomin i verksamheten. De mål som satts upp har dock inte uppnåtts utan det ekonomiska resultat för budgetåret 1980/81 visade ett underskott av 4,3 milj. kr. Relationen mellan lönekostnader och uppdragsintäkter har dock förbättrats och provningsanstalten beräknar att denna positiva utveckling skall fortgå under innevarande budgetår.

Utöver de medel som provningsanstalten har begärt för en finansiell rekonstruktion och för avveckling av delar av verksamheten begär anstalten ett bidragsanslag för budgetåret 1982/83. Anslaget har beräknats på följande sätt (1 000 kr.).

Anslag 1981/82		33 189
Avgår:		
– extraordinärt anslag	1 000	
– 2% enligt årliga anvisningar	640	– 1 640
Tillkommer:		
– pris- och lönekompensation		+ 3 500
Anslag enligt huvudförslaget		35 049

För budgetåret 1982/83 har jag, med utgångspunkt i provningsanstaltens huvudförslag, beräknat provningsanstaltens bidragsanslag, exkl. de medel som erfordras för nedläggning av den regionala och lokala verksamheten, till 33 360 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet* för budgetåret 1982/83 anvisa ett förslagsanslag av 1 000 kr.

F 6. Bidrag till statens provningsanstalt

1980/81 Utgift	31 207 608	Reservation	2 883 920
1981/82 Anslag	33 189 000		
1982/83 Förslag	74 392 000		

Som har framgått av min redogörelse för provningsanstaltens och revisionsverkets förslag till finansiell rekonstruktion av verksamheten bör 19 832 000 kr. tillföras provningsanstalten för täckning av de underskott som har uppkommit under tidigare budgetår. Vidare har jag vid min redogörelse under anslaget till uppdragsverksamhet redovisat att provningsanstalten har föreslagit att bidragsanslaget höjs med 1 860 000 kr. till 35 049 000 kr. I enlighet med vad jag har anfört bör denna del av anslaget beräknas till 33 360 000 kr. Till detta kommer det tidigare redovisade behovet av särskilda medel för avveckling av provningsanstaltens regionala och lokala organisation, som jag beräknat till 21,2 milj. kr. Dessa medel har

beräknats för att i första hand täcka de förluster som kan förväntas i den regionala och lokala organisationen under avvecklingsskedet. Medlen bör däremot inte användas för att täcka ev. förluster i provningsanstaltens verksamhet. Totalt bör således bidragsanslaget för nästa budgetår föras upp med (19 832 000 + 33 360 000 + 21 200 000 =) 74 392 000 kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Bidrag till statens provningsanstalt* för budgetåret 1982/83 anvisa ett reservationsanslag av 74 392 000 kr.

F 7. Statens provningsanstalt: Utrustning

1980/81 Utgift	7 755 450	Reservation	8 869 907
1981/82 Anslag	6 000 000		
1982/83 Förslag	17 000 000		

Under detta anslag anvisas medel för utrustning till statens provningsanstalt. För nyanskaffning av utrustning till provningsanstaltens nybyggnader i Borås är uppförd en definitiv kostnadsram av 70 milj. kr. (prop. 1975/76: 100 bil. 15 s. 216, NU 1975/76: 55, rskr 1975/76: 329 och prop. 1978/79: 100 bil. 17 s. 178, NU 1978/79: 28, rskr 1978/79: 207).

Statens provningsanstalt

Statens provningsanstalt har i skrivelse den 4 juni 1981 redovisat ett förslag till ökning av anstaltens resurser för energiteknisk provning. Förslaget innebär att laboratorierna för byggnadsfysik och VVS-teknik byggs ut. Kostnaderna för utbyggnaden, vilken delvis sker i förhyrda lokaler, beräknas till ca 7,8 milj. kr. varav huvuddelen avser anskaffning av utrustning.

I sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 har provningsanstalten hemställt om utrustningsanslag till ett belopp av 16,3 milj. kr. Härav avser 10 milj. kr. komplettering och återanskaffning av befintlig utrustning, 5,7 milj. kr. utrustning för utbyggnaden av de energitekniska provningsresurserna samt 0,6 milj. kr. utrustningsanskaffning till de institutioner som har utsetts till riksmätplatser.

Provningsanstalten har i sin anslagsframställning och i den strukturplan som redovisats för regeringen den 19 november 1981 tagit upp de regler som f. n. gäller för avskrivning och förräntning av provningsanstaltens utrustningskapital. I regel skall uppdragsmyndigheter med jämna intervall leverera in medel motsvarande avskrivning och förräntning av hela sitt utrustningskapital till statsverket. För provningsanstalten gäller dock att en grundavskrivning skett av utrustningskapitalet så att endast medel motsvarande 50% av detta skall levereras in. För provningsanstaltens brandlaboratorium samt verksamheten inom området justering och ädelmetallkontroll skall utrustningen inte omfattas av kravet på avskrivning och förräntning.

Riksrevisionsverket och statens provningsanstalt har lämnat förslag till en ekonomisk rekonstruktion av provningsanstalten. I detta har provningsanstalten utgått från att dessa regler gäller även i framtiden. Förslaget till rekonstruktion innebär bl. a. att provningsanstalten tillförs ett rörelsekapital. Medlen bör anvisas som ett engångsanslag över detta anslag. Provningsanstalten hemställer att ett rörelsekapital av 15 milj. kr. anvisas. Detta motsvarar ungefär anstaltens omsättningstillgångar. Kapitalet bör förräntas enligt statens avkastningsränta. Vidare föreslår provningsanstalten att kravet på ekonomiskt resultat skall fastställas till en nivå som innebär att rörelsekapitalet förräntas.

Vad gäller den framtida storleken på utrustningsanslaget föreslår provningsanstalten att anstalten i fortsättningen får ta i anspråk de medel som nu inlevereras för återinvesteringar samt att anstalten därutöver får ett årligt utrustningsanslag som motsvarar normalt avskrivnings- och förräntningskrav på den del av utrustningskapitalet som inte omfattas av sådana krav. Utöver detta bör provningsanstalten kunna anvisas medel för större behov av investeringar.

Innan jag går in på anslagsberäkningarna för nästa budgetår vill jag ta upp några principiella frågor i anslutning till detta anslag. Provningsanstalten har i sitt förslag till finansiell rekonstruktion lämnat ett flertal förslag dels till hur provningsanstaltens utrustningskapital skall redovisas, dels till principerna för beräkning av anslagets storlek samt förräntning och avskrivning m. m. av utrustningskapitalet. Jag kommer att i detta sammanhang ta upp förslagen i den del det ankommer på riksdagen att fatta beslut.

De nuvarande reglerna om en begränsad inleverans av avskrivnings- och förräntningsmedel har tillkommit i samband med provningsanstaltens omlokalisering och syftar till att underlätta för provningsanstalten att konsolidera verksamheten i Borås. I samband med att jag nu föreslår åtgärder för en finansiell rekonstruktion av provningsanstalten bör förutsättningar ha skapats för att de medel som i fortsättningen anvisas för utrustningsanskaffning från detta anslag inte skall grundavskrivas. Dessutom bör denna utrustning förräntas till sitt bokförda värde.

Provningsanstalten har begärt att medel skall anvisas för uppbyggnad av anstaltens resurser för energiteknisk provning. Jag delar provningsanstaltens uppfattning att detta är ett angeläget område. Regeringen har den 17 december 1981 ställt 2,3 milj. kr. till anstaltens förfogande för ändamålet från anslaget Energiforskning. Vidare har chefen för bostadsdepartementet vid sin anmälan av anslaget Information och utbildning m. m. i energifrågor budgetåret 1982/83 föreslagit att anslaget får omdisponeras så att 2 milj. kr. får användas för en uppbyggnad av provningsanstaltens resurser för energiteknisk provning (jfr prop. 1981/82: 100 bil. 16, s. 108). Resterande behov bör enligt min mening tillgodoses genom att provningsanstalten tar i anspråk befintliga medel under utrustningsanslaget.

I prop. 1979/80: 100 (bil. 17 s. 273) lämnades en redogörelse för finansi-

eringen m. m. av verksamheten vid riksmätplatserna samtidigt som särskilda medel föreslogs bli anvisade för detta ändamål. Vissa myndigheter, som har utsetts till riksmätplatser, saknar medel för utrustningsanskaffning varför provningsanstalten föreslår att 0,6 milj. kr. anvisas för ändamålet under detta anslag. Då anslaget f. n. är helt inriktat på provningsanstaltens behov är jag inte beredd att förorda en sådan lösning. Provningsanstalten disponerar under innevarande budgetår 2,9 milj. kr. för bidrag till verksamheten vid riksmätplatserna. Medlen anvisas över en särskild anslagspost under anslaget Bidrag till statens provningsanstalt och används till att finansiera riksmätplatsverksamheten vid de myndigheter som utsetts för ändamålet. Provningsanstalten bör inom ramen för dessa medel även kunna ge bidrag till utrustningsanskaffning vid riksmätplatserna.

I den s. k. strukturplanen föreslås att provningsanstalten i fortsättningen får ta i anspråk de förräntnings- och avskrivningsmedel för utrustningskapitalet som f. n. levereras in till statsverket. Dessutom begär provningsanstalten därutöver ett utrustningsanslag som motsvarar de nuvarande eftergifterna i kravet på avskrivning och förräntning av utrustningskapitalet. En sådan ordning skulle medföra en automatisk reglering av nivån på detta anslag. Regleringen av investeringsfrågor av detta slag är emellertid ett av statsmakternas styrmedel för verksamheten. Frågor om den nivå som bör gälla för provningsanstaltens utrustningsanskaffning är av det slaget att de bör underställas riksdagen varför jag inte är beredd att förorda någon ändring av nuvarande regler för bestämning av utrustningsanslagets storlek.

För nästa budgetår har jag beräknat den erforderliga anslagsnivån för kompletterings- och ersättningsanskaffning av utrustning till 7 milj. kr. I detta belopp ingår även de medel som, utöver vad som har anvisats i annat sammanhang, kan komma att erfordras för provningsanstaltens utbyggnad av resurserna för energiteknisk provning under nästa budgetår.

Jag har i det föregående redogjort för olika åtgärder för att genomföra en finansiell rekonstruktion vid provningsanstalten. En av dessa åtgärder är att tillföra provningsanstalten ett rörelsekapital. Jag förordar att 10 milj. kr. anvisas för detta ändamål. Medlen bör stå till provningsanstaltens disposition som ett stående lån. Dessa medel bör årligen förräntas enligt statens avkastningsränta. Det ankommer på regeringen att utfärda ytterligare föreskrifter för detta. Medlen bör anvisas över detta anslag.

Med hänvisning till vad jag har anfört har jag således beräknat ett medelsbehov för budgetåret 1982/83 av $(10+7=)$ 17 milj. kr.

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen

att till *Statens provningsanstalt: Utrustning* för budgetåret 1982/83 anvisa ett reservationsanslag av 17 000 000 kr.

5 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att antaga de förslag som föredraganden har lagt fram.

Bilagor

- Bilaga 1 Statens provningsanstalt, verksamhet och förslag till strukturplan
- Bilaga 2 Riksrevisionsverkets förslag
- Bilaga 3 Företagshälsovårdsutredningens förslag samt remissyttrande över dessa

Statens provningsanstalt, verksamhet och förslag till strukturplan

1 Verksamheten vid statens provningsanstalt

Statens provningsanstalt är landets centrala offentliga institution för teknisk provning av material, produkter, konstruktioner och system.

Provningsanstalten är vidare central förvaltningsmyndighet för officiell provning och kontroll samt för allmän och legal metrologi.

På uppdrag av myndigheter och enskilda utför anstalten provningar och undersökningar av material och konstruktioner och därmed förenad verksamhet.

Provningsanstalten meddelar föreskrifter i anslutning till och övervakar efterlevnaden av lagen (1974:283) om handel med arbeten av guld, silver eller platina och av lagen (1971:1081) om bestämning av volym och vikt.

Provningsanstalten bedriver teknisk-vetenskaplig forskning inom sitt verksamhetsområde, medverkar som teknisk rådgivare åt sådana myndigheter som utfärdar tekniska föreskrifter och ställer personal till förfogande för nationellt och internationellt standardiseringsarbete m. m.

Provningsanstalten leds av en styrelse. Chef för provningsanstalten är en generaldirektör.

Provningsanstalten har tre centrala tekniska avdelningar, vilka tillsammans med verksamheten, kansliet, mät- och provcentrum bildar huvudförvaltningen.

Utöver huvudförvaltningen i Borås bedrivs regional verksamhet i Stockholm, Göteborg och Lund. Vidare finns betongtekniska filialer, ädelmetallkontrollanter och justeringskontor på ett stort antal platser i landet. Denna verksamhet beskrivs nedan i avsnitt 3.

Till provningsanstalten är dessutom två rådgivande organ knutna, nämligen rådet för allmän metrologi och rådet för provning, kontroll och legal metrologi. Råden har vardera högst nio ledamöter som utses av regeringen.

Personalstyrkan vid provningsanstalten omräknat till helårstjänster var 483 den 30 juni 1981, varav 319 tjänster i Borås. Härtill kommer ett åttiotall ädelmetallkontrollanter och kontrollstämplingsförrättare fördelade över hela landet.

Vid provningsanstalten tillämpas programbudgetering. Verksamheten har uppdelats i följande produktionsområden.

- Produktionsområde 1 – Provning och kontroll
- Produktionsområde 2 – Forskning och utveckling
- Produktionsområde 3 – Rådgivning till myndigheter
- Produktionsområde 4 – Riksmätplatsuppgifter

Produktionsområde 5 – Myndighetsuppgifter enligt lag och förordning.

Produktionsområde 1 – Provnings och kontroll, omfattar dels undersökningar som följer av statliga regler, dels undersökningar i anslutning till enskilda avtal av ekonomisk eller annan innebörd m. m. samt andra undersökningar och mätningar inom ramen för provningsanstaltens kompetens. Till produktionsområdet hör även ädelmetallkontrollverksamheten och merparten av justeringsverksamheten.

Produktionsområde 2 – Forskning och utveckling, omfattar den verksamhet som syftar till utveckling av sådana nya och förbättrade provningsmetoder som bedöms angelägna efter samråd med föreskrivande myndigheter och med olika standardiserings- och branschorgan samt som syftar till att fortlöpande upprätthålla provningsanstaltens kompetens som provande organ och som rådgivare till de föreskrivande myndigheterna i deras arbete.

Produktionsområde 3 – Rådgivning till myndigheter, omfattar det arbete som hänför sig till provningsanstaltens ställning som expertorgan inom materialprovningens och mätteknikens område, dvs. konsultinsatser och utredningar av teknisk natur åt regeringen eller föreskrivande myndigheter, utarbetande av remisser, deltagande i nationellt eller internationellt standardiserings- och kommittéarbete m. m.

Produktionsområde 4 – Riksmätplatsuppgifter, omfattar skötsel, kontroll och kalibrering av primärnormaler, instrument och mätutrustning på riksmätplatsnivå samt rådgivning och konsultation på begäran av mätcentrum vid provningsanstalten. Kalibreringsuppdrag, utvecklingsarbete och kommittéarbete m. m. redovisas under resp. produktionsarbete 1, 2 och 3.

Produktionsområde 5 – Myndighetsuppgifter enligt lag och förordning, omfattar uppgifter som åligger provningsanstalten i enlighet med lag och kungörelse om

- riksprövplatser m. m.
- riksmätplatser m. m.
- skrivmateriel i statlig verksamhet
- handel med arbeten av guld, silver eller platina
- volym och vikt m. m.

Provningsanstaltens verksamhet finansieras dels genom intäkter av uppdragsverksamhet och genom bidrag till utvecklingsarbete från forskningsråd m. fl., dels genom anslag över statsbudgeten. Produktionsområde 1 skall i princip finansieras med uppdragsintäkter. Fr. o. m. budgetåret 1975/76 uppbär provningsanstalten även avgifter från riksprövplatser för sin centrala och samordnande roll i riksprövplats- och riksmätplatssystemet.

Medel för verksamheten anvisas under följande anslag

1. Statens provningsanstalt: Uppdragsverksamhet
2. Bidrag till statens provningsanstalt
3. Statens provningsanstalt: Utrustning

Anslag 1 är ett förslagsanslag, som tas upp med ett formellt belopp på 1 000 kr. Under anslaget redovisas kostnader och intäkter för verksamheten. Som inkomst under anslaget redovisas uppburna avgifter och ianspråktaga medel från anslag 2. Medel som svarar mot avskrivning och förräntning av delar av utrustningskapitalet omförs till särskild inkomsttitel på statsbudgeten.

Anslag 2 är ett reservationsanslag, över vilket statens bidrag utgår i första hand till produktionsområdena 2–5, men även till att täcka eventuellt underskott i uppdragsverksamheten.

Anslag 3 är ett reservationsanslag, som skall finansiera investeringar i kostnadskrävande utrustning.

Anslag 1 får i princip inte belastas. För att lösa tillfälliga eller säsongmässiga likviditetsproblem för uppdragsverksamheten och för att tillgodose behovet av rörelsekapital disponerar provningsanstalten en rörlig kredit i riksgäldskontoret på 16 milj. kr.

2 Organisation av provning och mätning. Nuvarande lagstiftning

2.1 Lagen om riksprovplatser

Bestämmelser om officiell provning finns i lagen (1974:896) om riksprovplatser m. m. Denna lag är tillämplig på sådan teknisk provning, kontroll eller besiktning som är föreskriven i lag eller annan författning och som inte är egenkontroll (1 §). Med egenkontroll menas kontroll som någon, utan krav på opartiskhet hos den provande, låter utföra i egen verksamhet på eget ansvar. Enligt lagen skall officiell provning, om inte annat föreskrives, utföras av riksprovplats, dvs. ett i särskild ordning utsett organ, vilket skall vara sakkunnigt och opartiskt (2–5 §§).

För att lagen om riksprovplatser skall vara tillämplig på en viss produkt förutsätts således bl. a. att det finns författningsbestämmelser om skyldighet att prova produkten. F. n. utfärdas sådana föreskrifter av ett 30-tal myndigheter.

Lagen ger också möjligheter till auktorisation av organ att utföra provning som inte är officiell. Detta benämns då auktoriserad provplats. Sådan auktorisation får meddelas endast om organet har kompetent personal och utrustning för provningen.

2.2 Lagen om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet

Genom lagen (1975:444) om beslutanderätt för riksprovplats som ej är myndighet ges möjlighet att låta riksprovplats, som är bolag eller stiftelse vari staten har ett bestämmande inflytande, fatta vissa beslut som innebär myndighetsutövning. Enligt de närmare föreskrifter som beslutas av regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får sålunda sådan riksprovplats pröva fråga som gäller bl. a. godkännande av produkt eller anläggning eller fastställande av avgift för utförd provning.

2.3 Rådet för provning, kontroll och legal metrologi, provcentrum

Som central förvaltningsmyndighet för officiell provning upprättar provningsanstalten förslag till riksprövplatser, vilka bedriver officiell provning var och en inom sitt objektområde. Förslaget behandlas av rådet för provning, kontroll och legal metrologi och underställs provningsanstaltens styrelse som sedan i regel överlämnar detta till regeringen. Vid provningsanstalten finns en enhet benämnd provcentrum som handhar administration och tillsyn av verksamheter som bedrivs enligt lagen om riksprövplatser. Riksprövplatser har hittills utsetts av regeringen för följande områden.

Objektområde	Riksprövplats
1. Grävmaskiner och traktorgrävmaskiner	Statens maskinprovningar
2. Eldningsapparater med tillbehör	Statens provningsanstalt
3. Vissa fordonskomponenter	Statens provningsanstalt
4. Elektriska överfyllningskydd	Statens provningsanstalt
5. Tryckkärl och lyftanordningar	Aktiebolaget Statens anläggningsprovning
6. Redskap för bestämning av volym eller massa	Statens provningsanstalt
7. Arbeten av guld, silver eller platina	Statens provningsanstalt
8. Arkivbeständigt skrivmaterial	Statens provningsanstalt
9. Emballage för farliga varor	Statens provningsanstalt
10. Påskjutsbromsar	Statens väg- och trafikinstitut
11. Förarhytter till lastbilar	Statens maskinprovningar
12. Elektriska hushållsapparater	SEMKO. Svenska Elektriska Materielkontrollanstalten AB
13. Trämateriel och träkonstruktioner	Statens provningsanstalt
14. Preventivmedel	Apoteksbolaget Aktiebolag
15. Motorfordon	Aktiebolaget Svensk Bilprovning
16. Maskindrivna portar	Aktiebolaget Statens anläggningsprovning
17. Containerar, tankcontainerar och tillbehör till dessa	Aktiebolaget Statens anläggningsprovning
18. El-, vatten- och värmemätare	Statens provningsanstalt
19. Verkstadsmaskiner samt styr- och skyddssystem	Aktiebolaget Statens anläggningsprovning
20. Värmepumpsystem avsedda för uppvärmning och värmväxlare som inte är tryckkärl eller komponenter i kylanläggningar	Statens provningsanstalt
21. Laserutrustningar	Statens provningsanstalt
22. Prefabricerade ställningar och fallskydd	Statens provningsanstalt

Omsättningen i den officiella provningen vid dessa riksprövplatser var 572 milj. kr. år 1980. Av omsättningen går f. n. 0,9% till provningsanstalten för att finansiera verksamheten vid mät- och provcentrum.

Provcentrum administrerar även systemet med auktoriserade provplatser. Ansökan om auktorisation lämnas till provningsanstalten som efter prövning kan ge auktorisation. Hittills har auktorisationer utfärdats inom två områden, termografering av byggnader och besiktning av cisterner för förvaring av brandfarlig vätska. Antalet auktoriserade provplatser är f. n. ca 150.

2.4 Lagen (1974: 897) om riksmätplatser m. m.

Enligt lagen om riksmätplatser m. m. skall en riksmätplats vara en statlig myndighet som utses för att "för viss storhet officiellt svara för sådan mätning som i förhållande till nationella prototyper eller vetenskapligt definierade måttenheter säkerställer riktigheten av mätningar som utföres inom landet" samt för att "se till att dessa prototyper och måttenheter är anknutna till internationellt antagna enheter". Riksmätplats skall utses av regeringen för en eller flera storheter. I lagen sägs vidare att auktorisation kan meddelas till ett organ som har goda resurser att utföra mätningar. Ett sådant i mättekniskt avseende underordnat organ kallas auktoriserad mätplats.

Lagen (1974: 896) och kungörelsen (1974: 898) om riksprovplatser m. m., liksom förordningen (1977: 608) om provning enligt lagen om riksprovplatser, har betydelse för mätplatsorganisationen. Enligt författningen skall nämligen riksprovplatserna lämna bidrag till den centrala förvaltningsmyndighetens kostnader för verksamhet enligt lagen om riksmätplatser.

2.5 Rådet för allmän metrologi, mätcentrum

Den officiella svenska metrologiska verksamheten bedrivs inom en decentraliserad organisation där riksmätplatser ansvarar för primärnormaler och auktoriserade mätplatser för normaler på lägre noggrannhetsnivåer. Decentraliseringen innebär att mätplatser utses bland institutioner som redan tidigare och primärt för egna behov har goda resurser för metrologiskt arbete. Statens provningsanstalt är central förvaltningsmyndighet för verksamheten. Vid provningsanstalten finns en enhet benämnd mätcentrum, som handhar administration och tillsyn av den metrologiska organisationen. Provningsanstalten biträds också av ett rådgivande organ, rådet för allmän metrologi (mätrådet), vilket sammanträder några gånger årligen. Mätrådet avger rekommendationer om bl. a. verksamhetens former och omfattning. Förslagen underställs provningsanstaltens styrelse.

Enligt lagen om riksmätplatser skall regeringen utse riksmätplatser för olika mätstorheter. Regeringen har utsett statens provningsanstalt, flygtekniska försöksanstalten, televerket, förenade fabriksverken och strålskyddsinstitutet att vara riksmätplatser för sammanlagt 40 mätstorheter. Auktoriserade mätplatser finns f. n. inom 22 företag och andra organ. De

auktoriserade mätplatserna behöver inte så som riksmätplatserna vara offentliga organ. De ansöker själva hos mätcentrum om auktorisation och får även betala en årlig avgift, f. n. 7 000–10 000 kr. till mätcentrum för auktorisation och tillsyn.

3 Provningsanstaltens regionala och lokala organisation

Statens provningsanstalt bedriver, förutom i Borås, verksamhet vid regionala enheter i Stockholm, Göteborg och Lund. Därutöver har provningsanstalten betongtekniska filialer på 6 orter i landet. Justering och ädelmetallkontroll samt kontrollstämpling bedrivs också på ett stort antal orter i landet.

I tabellen nedan visas schematiskt de olika verksamhetsområdena för de regionala och lokala enheterna.

Tabell 1. Statens provningsanstalts verksamhetsområden vid regionala och lokala enheter (exkl. justering och ädelmetallkontroll utanför Stockholm och Göteborg).

Enhet	Antal anställda	Verksamhet
Stockholm	89	Byggnadsteknik och mekanik (byggnadsfysik, VVS-teknik, brandteknik, mekanik) Kemi- och materialteknik (kemisk analys, polymerteknik, ytskydd och korrosion samt ädelmetallkontroll) Fysik och elteknik (elteknik, akustik samt justering)
Lund	9	Byggnadsteknik
Göteborg	34	Byggnadsteknik och mekanik (byggnadsteknik, mekanik) Kemi- och materialteknik (polymer-teknik samt ädelmetallkontroll) Justering
Filialer i Norrköping Jönköping Karlskrona Borlänge Härnösand och Luleå	19	Byggnadsteknik och mekanik

3.1 Stockholm

Stockholmsavdelningen inrättades i samband med att provningsanstalten omorganiserades inför omlokaliseringen till Borås. Beslutet grundades på en bedömning av den framtida verksamhetens omfattning och det därav följande behovet av tjänster i Borås och Stockholm. Vid placeringen av tjänster togs också hänsyn till de enskilda anställdas möjligheter att flytta med till Borås.

Stockholmsavdelningen bedriver verksamhet inom i stort sett samma områden som provningsanstalten i Stockholm gjorde före dess omlokalisering.

ring. Provningskompetens finns därmed inom områdena byggnadsteknik och mekanik, kemi och materialteknik samt elektroteknik och fysik.

Undantaget är dock fysikalisk mätteknik och legal metrologi utom justering. Vid sidan av ädelmetallkontroll och justering är verksamheten i Stockholm huvudsakligen inriktad på byggnadstekniska provningar samt polymerteknik. Totalt sysselsätts 89 personer.

Genom regeringsbeslut den 29 juni 1978 överfördes också en specialistgrupp inom området strömkällor från försvarets forskningsanstalt, FOA, till provningsanstaltens Stockholmsavdelning i samband med omlokaliseringen av FOA3 till Linköping. Verksamheten som gruppen utför innebär bl. a. provning av batterier och konsultationsuppdrag för anpassning och utveckling av strömförsörjningsenheter.

3.2 Göteborg

Provningsanstaltens Göteborgsenhet bildades år 1973. Staten övertog detta år dåvarande Chalmers provningsanstalt och överförde dess resurser till provningsanstalten. Enheten har 34 personer anställda. Arbetsområdet omfattar huvudsakligen byggnadsteknik samt ädelmetallkontroll och justering.

3.3 Lund

I Lund arbetar 9 personer med provning och kontroll främst inom området byggnadsteknik. Enheten bildades år 1968 för att tillgodose behovet framför allt av byggnadstekniska provningar i Skåne-regionen.

3.4 Byggnadstekniska filialer

De byggnadstekniska filialerna i Norrköping, Jönköping, Karlskrona, Borlänge, Härnösand och Luleå inrättades under 1950- och 1960-talen. Avsikten var att filialerna skulle tillgodose det lokala behovet av vissa betongtekniska provningar. Verksamheten omfattar huvudsakligen de delar av byggnadstekniken som avser hållfasthet och täthet hos betong och betongrör. Filialerna har totalt 19 anställda.

3.5 Verksamhetens ekonomi

Delar av statens provningsanstalts regionala och lokala verksamhet har under en följd av år gått med förlust. Trots vissa rationaliseringsåtgärder har verksamheten exkl. ädelmetallkontroll och justering redovisat förluster på 5,4, 4,7 resp. 3,6 milj. kr. under budgetåren 1978/79, 1979/80, 1980/81. Under perioden har anslag utgått med ca 1,5 milj. kr., utöver bidrag till den s.k. plusorganisationen på ca 2 milj. kr. I tabellen nedan visas den

regionala och lokala organisationens ekonomiska resultat under de senaste sex åren.

Tabell 2. Kostnader och intäkter för den regionala och lokala verksamheten exkl. ädelmetallkontroll och legal metrologi under tiden 1975/76–1980/81 (milj. kr.).

	1975/76	1976/77	1977/78	1978/79	1979/80	1980/81
Totala kostnader ¹	12,5	15,3	18,5	19,5	18,1	20,5
Intäkter (exkl. bidrag)	10,7	11,6	13,4	15,2	15,1	19,4
Bidragsanslag	1,3	2,0	1,1	0,7	0,8	0,1
Resultat	-0,5	-1,7	-4,1	-3,7	-2,2	-1,0
				-5,4 ²	-4,7 ²	-3,6 ²

¹ Här inkluderas lönekostnader, övriga kostnader, kapitalkostnader, hyreskostnader samt effekten av grundavskrivning.

² Inkluderar förutom kostnader enligt 1) verksamhetens andel av provningsanstaltens gemensamma kostnader.

Totalt har under perioden 1975/76–1980/81 förlusterna för provningsanstaltens Stockholmsavdelning (exkl. justeringsverksamheten), avdelningen i Lund och filialerna uppgått till 13,2 milj. kr. exkl. täckningsbidrag för gemensamma kostnader i Borås.

3.6 Tidigare beslut om den regionala och lokala verksamheten

Statens provningsanstalts nuvarande organisation baseras i huvudsak på dels de överväganden som gjordes i samband med överflyttningen av vissa uppgifter från dåvarande statens mynt- och justeringsverk till statens provningsanstalt, dels på de överväganden som gjordes i samband med att beslut fattades om att omlokalisera provningsanstalten till Borås.

Under budgetåret 1977/78 lämnade uppdragsverksamheten vid provningsanstalten, som tidigare redovisats, ett kraftigt underskott. Till övervägande del berodde detta på ett underskott i uppdragsverksamheten vid Stockholmsavdelningen. Under denna sorterade även de betongtekniska filialerna ute i landet.

Regeringen uppdrog därför den 14 december 1978 åt provningsanstalten att redovisa en plan för utformningen av den regionala och lokala organisationen. Utgångspunkten för planen skulle vara att provningsanstalten har sin huvudverksamhet i Borås och att regional och lokal verksamhet därutöver skall bedrivas endast i den omfattning som är motiverad av företags-ekonomiska skäl eller som följer av krav på rimlig service vad gäller officiell provning och kontroll. För de delar av den regionala och lokala verksamheten som inte uppfyller dessa krav skulle provningsanstalten redovisa en nedläggningsplan. De föreslagna åtgärderna skulle kunna genomföras redan under budgetåret 1979/80.

Provningsanstalten redovisade en sådan plan i maj 1979. Regeringen beslöt den 13 september 1979 bl. a. om vissa inskränkningar i provningsanstaltens verksamhet i Stockholm samt om nedläggning av filialerna i Helsingborg och Karlskoga.

I sitt yttrande den 26 juli 1979 över provningsanstaltens förslag till plan för den regionala och lokala organisationen anförde riksrevisionsverket att man var tveksam till om fördelarna med denna organisation uppvägs dess kostnader. Verket aktualiserade ytterligare minskningar i denna organisation utöver det förslag som sedan fastställdes av regeringen. Många av dessa synpunkter gäller enligt verket fortfarande trots den omstrukturering som genomförts.

Riksrevisionsverket har den 22 maj 1981 redovisat rapporten Statens provningsanstalt – styrning och finansiering. I denna konstaterar verket att den rekonstruktion som provningsanstalten påbörjade under år 1979 inte har lett fram till den eftersträlvade resultatförbättringen. Ytterligare kostnadsreducerande åtgärder måste därför övervägas. I ett något lägre tidsperspektiv anser verket att provningsanstaltens behov av en kontaktyta gentemot uppdragsmarknaden främst bör tillgodoses genom en flexibel fältorganisation av den typ som bl. a. finns för den regionala justeringsväsendet. Endast i undantagsfall bör man med regionala laboratorier söka tillgodose de behov som anstalten i egenskap av landets centrala offentliga provningsanstalt skall tillgodose. För att förbättra SP:s ekonomi bör i första hand prövas om en överflyttning till Borås av de delar av den regionala och lokala verksamheten är möjlig.

För budgetåret 1979/80 redovisade provningsanstalten en förlust inom den regionala organisationen av ca 4,7 milj. kr. Föredragande statsråd framhöll i budgetpropositionen för år 1980/81 (prop. 1980/81:100 bil. 17 s. 133–134) i sin kommentar till resultatet att den regionala organisationens ekonomi måste förstärkas ytterligare och verksamheten drivas helt utan förluster. Vidare anförde föredraganden att underskott av den redovisade storleksordningen inte är möjliga att godta framöver utan allvarliga effekter på provningsanstaltens verksamhet i stort. Om den väntade resultatförbättringen för den regionala organisationen inte uppnås under budgetåret 1980/81 så att verksamheten finansieras med intäkter från uppdragsverksamheten är det därför inte längre möjligt att undvika en nedläggning.

Provningsanstalten redovisade för budgetåret 1980/81 en förlust för den regionala och lokala organisationen av ca 3,5 milj. kr. I 1982 års budgetproposition konstaterade föredraganden att provningsanstaltens tidigare prognos för verksamheten under budgetåret 1980/81 inte har slagit in och att det därför inte längre är möjligt att undvika ett slutligt beslut om nedläggning av provningsanstaltens regionala och lokala organisation.

3.7 Provningsanstaltens strukturplan

Provningsanstalten beslöt under våren 1981 att utarbeta en ny strukturplan för provningsanstaltens framtida verksamhet, organisation och lokalisering. Planen är utformad så att den kan genomföras senast under budgetåret 1982/83. Genom styrelsebeslut har provningsanstalten tagit ställning

till den regionala verksamhetens omfattning. Planen redovisades för regeringen i skrivelse den 19 november 1981. Planens innehåll liksom provningsanstaltens yrkanden redovisas i det följande.

3.7.1 De olika alternativen i strukturplanen

I strukturplanen presenteras två huvudalternativ för provningsanstaltens regionala och lokala verksamhet. I båda alternativen bibehålls Göteborgsenheten. På så sätt menar provningsanstalten att mer kompetens och provningsresurser bibehålls, samtidigt som omställningsarbetet underlättas och investeringsbehovet minskar. Provningsanstalten framhåller också att det både ekonomiskt och med hänsyn till personalen är gynnsammare att ha kvar verksamhet i Göteborg. Ädelmetallkontroll och justeringsverksamhet bibehålls utanför Borås och Göteborg i båda alternativen. Delar av Stockholmsavdelningens ädelmetallkontroll förs dock i båda förslagen över till Borås.

Det ena, det s. k. B-alternativet, innebär att all verksamhet utanför Borås och Göteborg avvecklas. Detta innebär att personalbehovet i den regionala verksamheten minskas med 96 personer. Det andra alternativet, det s. k. R-alternativet, innebär att den byggnadstekniska, byggnadsfysikaliska och brandtekniska verksamheten i Stockholm och Lund samt den polymertekniska verksamheten i Stockholm bibehålls. Övriga delar av den regionala organisationen avvecklas. Med detta alternativ minskas personalbehovet med 72 personer.

I tabellen nedan visas hur den regionala organisationens personalbehov och verksamhetsinriktning påverkas enligt de olika alternativen.

Provningsanstalten har redovisat konsekvenserna av en avveckling av den regionala och lokala organisationen enligt alternativ B och R med olika nedläggningstidpunkter. Dels presenteras effekterna av en successiv avveckling med varierande omställningstider för verksamheten enligt resp. alternativ, dels presenteras ett alternativ för sluttidpunkten för nedläggningen är gemensam för samtliga verksamhetsområden.

I förslag R1 och B1 sker således avvecklingen successivt intill juli 1988. Huvuddelen av avvecklingen sker dock före 1985/86. I alternativ B2 sker avvecklingen i stort sett gemensamt för samtliga verksamhetsområden, med en sista sluttidpunkt i juni 1983.

Tabell 3. Verksamhetsinriktning och personalbehov i den regionala och lokala organisationen enligt alternativ B och R.

Enhet	Verksamhetsområde/ personalbehov	Enligt alternativ B	Enligt alternativ R	
Stockholm	Byggnadsteknik	Avvecklas, viss verksamhet överförs till Borås och Göteborg	Viss verksamhet kvarstår, viss verksamhet överförs till Borås.	
	Byggnadsfysik och VVS-teknik	Avvecklas, förs över till Borås	Som alternativ B	
	Brandteknik	Avvecklas, förs över till Borås	En mindre del av verksamheten överförs till Lund och Borås, övrig verksamhet bibehålls	
	Mekanik	Avvecklas, viss verksamhet överförs till Borås och Göteborg	Som alternativ B	
	Kemisk analys	Avvecklas, viss verksamhet förs över till Borås.	Som alternativ B	
	Polymerteknik	Avvecklas, förs över till Borås.	Viss verksamhet kvarstår, viss verksamhet överförs till Borås	
	Ytskydd och korrosion	Avvecklas, viss verksamhet överförs till Borås.	Som alternativ B	
	Ädelmetallkontroll	Viss verksamhet överförs till Borås, resten kvarstår	Som alternativ B	
	Elektronik	Viss verksamhet överförs till Borås, resten avvecklas	Som alternativ B	
	Akustik	Avvecklas, överförs till Borås.	Som alternativ B	
	Justering	Kvarstår	Som alternativ B	
		Totalt personalbehov (nuvarande antal anställda 89)	13	31
	Lund	Byggnadsteknik	Avvecklas	Viss minskning av verksamheten
Totalt personalbehov (nuvarande antal anställda 9)		0	8	
Filiaerna	Byggnadsteknik	Avvecklas, överföring av rörprovning och viss betongprovning till Borås och Göteborg	Avvecklas, överföring av rörprovning och viss betongprovning till Borås, Göteborg, Lund och Stockholm	
	Totalt personalbehov (nuvarande antal anställda 19)	0	0	

3.7.2 Strukturplanens effekter

3.7.2.1 Personalen

Provningsanstalten har bedömt konsekvenserna för personalen i den regionala och lokala organisationen vid en avveckling enligt de olika alternativen. I redovisningen nedan anges provningsanstaltens uppskattning av

hur stor övertaligheten blir i resp. alternativ samt vilka åtgärder i form av pensionsavgång, årlig ersättning, omplacering samt uppsägning som är nödvändiga för att lösa dessa problem.

Tabell 4. Personalkonsekvenser av de olika nedläggningsalternativen enligt provningsanstalten (antal personer).

	Alternativ		
	R1 (successiv avveckling in- till december 1987)	B1 (successiv avveckling in- till december 1987)	B2 (gemensam sluttidpunkt juni 1983)
Övertalighet	72	96	96
varav:			
Pension/sjukpension	25	22	12
Full årlig ersättning	7	14	9
Reducerad årlig ersättning	—	—	21
Omplacering	31	50	41
Uppsägning	9	10	13
Nyanställningsbehov i Borås/Göteborg	14	22	22

Av tabellen framgår att av de 72 personer som blir övertaliga om en avveckling enligt alternativ R1 genomförs beräknar provningsanstalten att 9 anställda behöver sägas upp och 31 omplaceras. För alternativ B1 och B2 anser man att uppsägning berör 10 resp. 13 av de 96 övertaliga medan 50 resp. 41 måste omplaceras. Provningsanstalten anser, med hänsyn främst till antalet övertaliga personer i de olika alternativen, att personalhänsyn talar för alternativ R1.

3.7.2.2 Ekonomi

Provningsanstalten har beräknat de ekonomiska konsekvenserna av en avveckling av den regionala och lokala verksamheten enligt de olika nedläggningsalternativen. I kalkylen upptas den förväntade kostnaden för omställningar samt kostnaden för att driva verksamheten till sluttidpunkten. Vidare ingår utgifter för årlig ersättning och avgångsvederlag. Intäkterna under perioden samt resultateffekten av avvecklingen redovisas också. Uppskattningen av omställningskostnaderna bedömer provningsanstalten vara relativt säkra, medan resultateffektens belopp innehåller större osäkerhet.

I tabellen ges i det följande en sammanställning av avvecklingens ekonomiska konsekvenser.

Tabell 5. Ekonomiska konsekvenser av en avveckling enligt de olika alternativen

	Alternativ R/R1 (successiv avveckling)	B1 (successiv avveckling)	B2 (avveck- lingstidpunkt 1983-86)
Vissa omställningskostnader	9,5	12	13,5
Resultatförsämring under 1981/82 p. g. a. nedläggningen	6	7	8
Tillfälligt resursbehov ¹	1,5	2	2
Oförutsett ²	2	3	3,5
Nettokostnad	13,4	21,7	11,1
Kostnad för att driva verk- samheten till sluttidpunkten	19,4	32,9	15
Uppdragsintäkter	6	11,2	3,9
Kostnad för årlig ersättning och avgångsvederlag³	1,5	4,0	7,8
Totalt	24,4	37,7	32,4
Härav kostnader som belastar provvningsanstalten	23	33,8	24,7
Förväntad resultat effekt⁴	5,1	5,9	5,9
därav i Borås/Göteborg	3,2	4,5	4,5
därav i den regionala organisationen	1,9	1,4	1,4

¹ Kostnad för planering och genomförande av anställning, administrativa åtgärder, nedmontering och flyttning av utrustning.

² 10 % av omställningskostnaderna.

³ Den årliga ersättningen utbetalas av statens löne- och pensionsverk (SPV) och belastar ej provvningsanstaltens anslag. Kostnaden för avgångsvederlaget utgör ca 0,1 milj. kr. av detta belopp.

⁴ Beräknad från den tidpunkt då resp. alternativ är fullt genomfört.

Av tabellen framgår att de totala kostnaderna för en avveckling enligt alternativ R1, B1 och B2 beräknas till 24, 38 resp. 32 milj. kr. I B-alternativen kommer huvuddelen av denna kostnad att infalla under 1982/82, medan större delen av kostnaden för avveckling enligt alternativ R infaller före 1984/85. Resultateffekten, dvs. den förväntade förbättringen av provvningsanstaltens ekonomiska resultat då avvecklingen är fullt genomförd, uppskattas till 5 milj. kr. i alternativ R och 6 milj. kr. i B-alternativet. Huvuddelen av denna resultatförbättring sker i Borås och Göteborg.

Eftersom alternativ R1 innebär lägre omställningskostnader anser provvningsanstalten att detta alternativ är mest fördelaktigt ur ekonomisk synvinkel.

3.7.2.3 Marknaden

Rutinmässiga provningar för byggnadsverksamheten har hittills utgjort en väsentlig del av provvningsanstaltens regionala uppdragsvolym. Till följd av bl. a. nedgången i byggandet och förändringar i byggnormerna har en

stor del av marknaden försvunnit. Inom statens planverk har nyligen utarbetats ett förslag till nya regler för kontroll av fabriksstillverkad betong som innebär att provningen av betongen på byggplatserna slopas. I stället skall en referens- och produktprovning ske vid betongfabrikerna. Detta innebär att en stor del av marknaden för provning av betong försvinner. Det medför att nuvarande kunder inte drabbas så hårt av avvecklingen som annars vore fallet. Aktuella provningar kan också, tekniskt sett, skötas i Borås och Göteborg.

För vissa kunder, främst kontrollrådet för betongvaror (KRB), innebär dock avvecklingen av den regionala och lokala verksamheten problem. För att klara rådets provning av betongrör måste antingen nuvarande kontrollsystem läggas om, eller andra institutioner etablera resurser för rörprovning. Diskussioner förs dock f. n. med bl. a. statens planverk i denna fråga. Enligt provningsanstalten anser planverket att kontrollreglerna bör ändras så att en större del av kontrollen kan utföras som egenkontroll.

Provningsanstalten anser å ena sidan att alternativ R, som innebär att enheterna i Stockholm och Lund bibehålls, medför marknadsfördelar i Stockholms- och Skåne-regionen. Detta kan ha effekter även på beläggningen av uppdrag i Borås och Göteborg. Å andra sidan framhåller provningsanstalten att en kompensation av marknadsbortfallet som de ändrade provnormerna innebär kan göras med hjälp av utvecklingsinsatser som ändå måste göras i Borås. Vidare anser man att provningsanstalten måste inrikta sig på att nyttiggöra de stora investeringarna i Borås. Detta talar, menar man, för ett B-alternativ.

Sammanfattningsvis anser provningsanstalten att de marknadsfördelar i Stockholms- och Skåne-regionerna som bibehållandet av verksamhet vid enheterna i Lund och Stockholm skulle innebära, talar för R-alternativet.

3.7.3. Övriga yrkanden i samband med strukturplanen

3.7.3.1 Finansiell rekonstruktion

I slutet av 1960-talet övergick provningsanstalten från en anslagsmodell till den s. k. uppdragsmodellen. Vid övergången erhöles inget kapitaltillskott. Ett litet rörelsekapital fanns dock utarbetat inom verksamheten. I övrigt hänvisades provningsanstalten såväl i fråga om rörelsekapital som tillfälliga behov av likvida medel till en rörlig kredit hos riksgäldskontoret.

Under 1970-talet genomgick provningsanstaltens verksamhet stora förändringar, av vilka omlokaliseringen har inneburit stora påfrestningar på provningsanstaltens ekonomi. Detta har medfört att verksamheten t. o. m. budgetåret 1980/81 haft ett totalt underskott på 20 387 000 kr. Den tekniska verksamheten har gett ett underskott om 23 187 000 kr. samtidigt som kostnaderna för verksamheten vid mät- och provcentrum understigit intäkterna med 2,8 milj. kr.

Regeringen har genom anslag täckt 3 355 000 kr. av det totala underskot-

tet. Resterande del 17032000 kr. balanseras därmed vidare i verksamheten. Eftersom statsmakterna inte givit provningsanstalten något rörelsekapital har underskotten finansierats med den rörliga krediten hos riksgäldskontoret. Därför har kreditgränsen successivt måst höjas. I slutet av budgetåret 1975/76 var kreditgränsen 3 milj. kr. Under sommaren 1981 har kreditgränsen varit 25 milj. kr. men sjunker fr. o. m. den 1 oktober 1981 till 16 milj. kr. Huvudsakligen beror det ökade kreditbehovet på ett allt högre balanserat underskott.

Verksamhetens omslutning har sedan 1974/75 ökat från 33 milj. kr. till 136 milj. kr. 1980/81. Därför har ett allt större behov av rörelsekapital uppstått. Detta har inte kunnat genereras inom verksamheten utan finansierats av den rörliga krediten. Provningsanstalten har därmed fått allt högre räntekostnader. Budgetåret 1977/78 uppgick denna post till 10000 kr. för att sedan öka till 1133000 kr. under 1980/81.

Enligt regleringsbrevet skall provningsanstalten amortera och förränta 50 % av utrustningskapitalet. Vidare innebär hyressättningen vid Borås-anläggningen att 50 % av investerat kapital amorteras och förräntas. I provningsanstaltens redovisning upptas skillnaden mellan full kostnad och ovanstående förräntningskrav som "Effekt av grundavskrivning". I boksluten för 1979/80 och 1980/81 uppgick denna post till 13,8 milj. kr. resp. 15,2 milj. kr. och utgör därmed en väsentlig del av provningsanstaltens finansiering. I föreliggande förslag till finansiell rekonstruktion utgår provningsanstalten från att grundavskrivningseffekten kommer att finnas kvar i nuvarande former. Enligt provningsanstaltens bedömning är detta en nödvändighet om provningsanstalten under de närmaste budgetåren skall få balans i ekonomin. Denna bedömning gäller i ännu högre grad så länge regeringen ej lyckats skapa konkurrensneutrala system mellan olika provningsinstitutioner.

Effekten av grundavskrivning har också en intern styreffekt som provningsanstalten i dagsläget på grund av regleringsbrevets utformning endast delvis utnyttjat. Riksrevisionsverket har i sin revisionsrapport påpekat detta och föreslagit att interna omfördelningar genomförs. Provningsanstalten kommer att studera denna fråga i vårens planeringsarbete och senare återkomma med förslag till regeringen.

3.7.3.1.1 Förslag till rekonstruktion

Med hänvisning till ovanstående föreslås att en finansiell rekonstruktion av provningsanstalten genomförs genom bl. a.

att provningsanstalten för täckning av balanserat underskott via bidragsanslaget tillförs ett engångsanslag på 19832000 kr. Härvid har hänsyn tagits till att balanserade överskott inom verksamheten vid mät- och provcentrum skall balanseras vidare inom dessa verksamheter.

att provningsanstalten för täckning av ett rörelsekapitalbehov tillförs ett engångsanslag på 15 milj. kr. via utrustningsanslaget. Det motsvarar i stort sett provningsanstaltens omsättningstillgångar.

att kravet på ekonomiskt resultat fastställs till en nivå som innebär att rörelsekapitalet förräntas enligt statens normalränta. Överskottet skall dock inte inlevereras utan tillföras rörelsekapitalet,

att gränsen för den rörliga krediten hos riksgäldskontoret sänks till 5 milj. kr.,

att effekten av grundavskrivning kvarstår i nuvarande former t. v.,

att provningsanstalten fortsättningsvis får ta i anspråk de avskrivningsmedel, som nu inlevereras, för återinvesteringar samt att provningsanstalten årligen erhåller utrustningsanslag motsvarande grundavskrivningseffekten i fråga om avskrivning på utrustningskapitalet,

att provningsanstalten därutöver kan erhålla utrustningsanslag för större behov av nyinvesteringar.

3.7.3.2 Behov av konkurrensneutrala system

Provningsanstalten finansieras i stor utsträckning (65–70 %) från källor utanför statsbudgeten. Huvuddelen härav är intäkter från uppdrag. Ungefär en tredjedel av denna uppdragsverksamhet omfattar ett monopol. Två tredjedelar av uppdragsverksamheten är emellertid konkurrensutsatt.

Om provningsanstalten inte lyckas ta hem tillräckligt mycket intäkter i förhållande till sina kostnader uppstår underskott. Detta har varit fallet sedan många år.

Andra offentliga eller helt eller delvis offentligt finansierade laboratorier arbetar i viss utsträckning i konkurrens med provningsanstalten på uppdragsmarknaden. En sådan konkurrens har övervägande positiva sidor. Den är vitaliserande för en verksamhet. Men den måste – för att vara värd namnet konkurrens – ske på lika, eller nästan lika, villkor.

Provningsanstalten har under lång tid och i olika former sökt fästa statsmakternas uppmärksamhet på behovet av konkurrensneutrala system. Provningsanstalten har också pekat på de problem som provningsanstalten har haft på grund av avsaknaden av sådana system.

Under 60- och 70-talen blev problemen emellertid inte så svåra. Sannolikt beroende på att de laboratorier och institutioner det här är fråga om successivt kunde öka sina inkomster via statsbudgeten.

Nu när de medel som tilldelas över statsbudgeten i stället minskar, kommer problemen sannolikt att snabbt försvåras. Institutionerna får ett allt starkare incitament att gå ut på marknaden och ta uppdrag.

I den ökande konkurrens, som då uppstår, kommer sannolikt många institutioner att slås ut eftersom det inom många områden finns en överetablering av tekniska resurser i landet. Men det blir inte nödvändigtvis de minst effektiva som slås ut. Mycket talar för motsatsen. Det kan bli de, som har effektivitetsincitament inbyggda i sitt ekonomiadministrativa system, som råkar illa ut.

Dessa problem är allvarliga. Inte i första hand för de berörda institutionerna utan för samhället som helhet.

Provningsanstalten vill därför också i detta sammanhang hemställa att regeringen vidtar åtgärder för att lösa problemen med konkurrensneutrala system. Enligt provningsanstaltens mening är det ett svårt problem vars lösning kräver stor ekonomisk expertis med erfarenhet från offentlig förvaltning på hög nivå.

Sammanfattning av RRV:s rapport ”Statens provningsanstalt – styrning och finansiering”

Riksrevisionsverket (RRV) har som ett led i sin förvaltningsrevision av statliga myndigheter granskat statens provningsanstalt (SP). I detta projekt har granskats hur anstalten styrs och finansieras sett mot de övergripande mål och roller som gäller för anstalten. Anledningen till att projektet inriktats mot styrning och finansiering är att provningsanstalten i och med omlokaliseringen till Borås fick helt nya förutsättningar att arbeta under resurs-, personal- och marknadsmässigt. Den första fasen i denna kraftiga omställningsprocess kan nu anses vara avklarad, nämligen de rent praktiska svårigheterna i samband med omlokaliseringen. Det har därför bedömts vara av intresse att se hur anstaltens styrning och finansiering bör vara utformad sett mot de mer normala förhållanden som kan väntas råda efter omlokaliseringen.

RRV finner SPs grundläggande inriktning av verksamheten rimlig, nämligen att tillgodose sådana behov av provning och kontroll som avser att utgöra underlag för myndighetsbeslut eller som eljest är föranledd av myndighetsregler. Likaså är det angeläget att, såsom SP gjort, även tillgodose andra provningsbehov så långt det är möjligt med anstaltens resurser.

Principiella invändningar kan dock resas mot den av SP tillämpade prioriteringen att helt inrikta även den anslagsfinansierade delen av verksamheten inom produktionsområdena Forskning och utveckling samt Myndighetsrådgivning mot sådan verksamhet som förväntas ge framtida intäkter inom SPs uppdragsverksamhet. Ett fullföljande av en sådan prioritering skulle – även om den är förståelig mot bakgrund av SPs ekonomiska situation – sannolikt snabbt accentuera de mål- och rollkonflikter som finns inbyggda i SPs uppgifter och som anstalten hitintills förefaller ha lyckats hantera på ett rimligt sätt. De föreskrivande myndigheterna disponerar vanligtvis inte några egna resurser för att lägga ut uppdrag till SP, utan de kan endast uttrycka önskemål om vad de anser angeläget. SP gör själv de slutliga prioriteringarna av vilka insatser som skall komma till stånd. Det kan inte vara rimligt att SPs möjligheter till framtida provningsintäkter blir helt avgörande för de föreskrivande myndigheternas möjligheter att få angelägna insatser gjorda inom forskning och utveckling samt myndighetsrådgivning. Även inom uppdragsverksamheten kan det ges exempel på negativa konsekvenser av en renodlad företagsekonomisk inriktning av verksamheten. Anstalten måste dock bedriva sin verksamhet under starkt kostnadsmedvetande och en känsla för vad anstaltens kompetens kan nyttiggöras.

I riksprovplatssystemet intar SP en särställning. Samma myndighet är såväl provande organ som föreskrivande myndighet och central förvalt-

ningsmyndighet med bl. a. tillsynsansvar över sin egen verksamhet. Dessutom fastställer SP sin egen taxa. Detta förhållande råder för hela eller delar av den verksamhet som avser skrivmaterial, ädelmetallkontroll och justeringsväsende. Såväl ädelmetallkontrollen som justeringsväsendet har utgjort och utgör den ekonomiska ryggraden i hela anstaltens ekonomi. Det är t. o. m. möjligt att dessa verksamheter skulle kunna bedrivas till lägre kostnader utanför SP än inom. Härutöver är SP en teknisk myndighet och därmed inte den naturliga prioriteringsinstansen för att göra avvägningar mellan olika slag av skydd för och nivåer på konsumentintresset. Dessa förhållanden sammantagna talar för att konstruktionen med SP som föreskrivande myndighet bör ägnas ytterligare uppmärksamhet. Det bör därför utredas om SP även i framtiden bör vara föreskrivande myndighet inom dessa områden och, om så inte bedöms lämpligt, vilka myndigheter detta ansvar kan föras till.

Enligt RRVs mening bör det även övervägas att föra ihop SPs två rådgivande organ i rollen som central förvaltningsmyndighet för allmän metrologi resp. officiell provning och kontroll till en beslutande nämnd i prov- och mätfrågor med ett gemensamt kansli som administrativt är knutet till SP.

Under de senaste åren har SPs ekonomiska svårigheter helt dominerat problembilden. Dessa svårigheter har bestått i att dels hålla verksamheten inom de totala ekonomiska ramar som tilldelats anstalten, dels uppnå full kostnadstäckning i uppdragsverksamheten. SPs kostnadsläge i Borås är i dagsläget, trots de subventioner som anstalten erhåller, högt jämfört med många av konkurrenterna. Den viktigaste förklaringen till det höga kostnadsläget är att andelen "debiterbar" tid vid de olika laboratorierna är låg. Därmed ger de höga fasta och gemensamma kostnaderna ett kraftigt utslag på den debiterbara tiden. Inom vissa boråslaboratorier finns även en betydande outnyttjad kapacitet på utrustningssidan. Möjligheterna att förbättra det ekonomiska resultatet förutsätter en volymexpansion och högre taxor. Möjligheterna till väsentligt högre taxor, än de som f. n. tillämpas bedöms dock vara små. Förutsatt att produktiviteten inte kan förbättras krävs således en stor volymökning jämfört med de senaste budgetårens. Samtidigt måste dock understrykas vikten av att SP förbättrar sin produktivitet.

Den behövliga volymökningen torde bli svår att uppnå beroende på att det inte finns någon stor marknadspotential som lätt kan täckas in. Uppdragsverksamheten vid laboratorierna i Borås utgör dock en resursmässigt sett integrerad del av den totala verksamheten. I de flesta fall går det alltså inte att avveckla olönsam uppdragsverksamhet i Borås utan att det radikalt förändrar SPs möjligheter att tillhandahålla även forskning och utveckling, myndighetsrådgivning och normaliehallning för riksmätplats.

För att förbättra SPs ekonomi bör i första hand prövas om en överflyttning till Borås av delar av den regionala och lokala verksamheten är möjlig.

I andra hand måste hela SPs kompetens inom ett visst område omprövas mot de behov som föreligger på nationell nivå inom samtliga produktionsområden. Detta innebär rent konkret att man för uppdragsverksamheten i Borås kan tvingas acceptera förluster på ett annat sätt än exempelvis i den regionala och lokala verksamheten.

Den rekonstruktion av den regionala och lokala organisationen som SP påbörjade under år 1979 har inte lett fram till den eftersträlvade resultatförbättringen. Ytterligare kostnadsreducerande åtgärder måste därför övervägas. Särskild uppmärksamhet bör därvid ägnas åt följande delar av verksamheten: programdelarna 31, 35, 41, 42, 43, 51 och 52 i Stockholm, filialverksamheten samt programdelarna 35 (G 2) och 41 i Göteborg. I samband med denna prövning bör undersökas om det går att upprätta någon form av terminalfunktion på de orter som behövs.

I ett något längre tidsperspektiv bör SPs behov av en kontaktyta gentemot uppdragsmarknaden, utöver vad som kan tillgodoses av avdelningarna i Borås, främst tillgodoses genom en flexibel fältorganisation av den typ som f. n. finns för det regionala justeringsväsendet, ädelmetallkontrollen och termograferingen. En integrering av dessa verksamheter i en enda fältorganisation med hög grad av flexibilitet i personalutnyttjandet bör eftersträvas. Endast i undantagsfall bör man med regionala laboratorier söka tillgodose de behov som SP i egenskap av landets centrala offentliga provningsanstalt skall tillgodose.

Det övergripande syftet med SPs ekonomiska redovisning är att den skall ge en rättvisande bild av det ekonomiska resultatet inför beslut om verksamhetens inriktning, dimensionering och investeringar, resursutnyttjande samt prissättning.

De komplicerade samband som råder mellan taxekalkylering och resultatredovisning och det sätt SP hanterat bägge dessa system har lett till att oklarheter uppstått om vad som är lönsamt eller ej. Den företagna granskningen har givit anledning till följande förslag till åtgärder. Vid taxekalkyleringen måste mer realistiska bedömningar göras av kapacitetsutnyttjandet. Både för- och efterkalkyler måste således utnyttjas. En så god koppling som möjligt bör eftersträvas mellan den tid som utgör underlag för fakturering i uppdragsverksamheten och der. redovisade tiden i resultatredovisningen. En brist i SPs ekonomiska redovisning är att den inte visar det ekonomiska utfallet för viktiga åtaganden som SP har, nämligen att vara riksprövplats och riksmätplats. Detta är information som oundgängligen behövs inför såväl dimensionerings- som investeringsbeslut. Vidare behövs denna information för att motivera SPs bidragsanslag. SP bör därför utveckla sin redovisning på dessa punkter.

Under förvaltningsrevisionens gång har behovet av en finansiell rekonstruktion av SP framstått allt klarare. De ackumulerade underskotten i SPs verksamhet efter omlokaliseringen uppgår i och med budgetåret 1979/80 till närmare 14,5 Mkr. Vidare har SP behov av 5–10 Mkr. i rörelsekapital och

därutöver en rörlig kredit på ca 5 Mkr. En avveckling av delar av SPs regionala och lokala organisation kommer sannolikt att leda till behov av ytterligare rekonstruktionskapital. En finansiell rekonstruktion bör därför komma till stånd.

Enligt RRVs mening bör vidare prövas om SPs driftbidrag kan delas upp på ett antal delposter. En delpost bör därvid avse ev. under tidigare år ackumulerade förluster inom uppdragsverksamheten, i den utsträckning som statsmakterna beviljar förlusttäckningsbidrag härför. En annan delpost bör avse den anslagsfinansierade delen av forskning och utveckling samt myndighetsrådgivning och ev. anslagsfinansierade myndighetsuppgifter. En tredje delpost bör avse SPs bidrag för normaliehallning för riksmätplats. Resursöverföringar mellan SPs verksamhet i rollen som central förvaltningsmyndighet å ena sidan och å andra sidan rollerna som central offentlig provningsanstalt och föreskrivande myndighet bör inte få förekomma.

Effekterna av grundavskrivningarna bör fördelas på så sätt att man får dels kongruens mellan statsmakternas resultatkrav på olika verksamhetsgrenar och det sätt SP internt fördelar dessa, dels en bättre överensstämmelse mellan systemen för taxekalkylering och resultatredovisning. SP bör därför aktualisera en omfördelning av grundavskrivningseffekterna inom nuvarande resursram. De ekonomiska förutsättningarna inom resp. verksamhetsgren bör därvid vara utgångspunkten. Som en konsekvens härav bör sådan verksamhet som har kostsamma riksmätplatsåtaganden erhålla större grundavskrivningseffekt än f. n. Sådan verksamhet som bedrivs på författningsstyrda monopolmarknader bör erhålla mindre. Med hänvisning till de överväganden som gjorts beträffande den regionala och lokala organisationens framtida utformning och uppgifter bör inte några ytterligare grundavskrivningar beviljas dessa enheter.

Sammanfattning

av betänkandet (Ds A 1981: 1) Mät- och laboratorieresurser för bättre arbetsmiljö vad gäller auktorisation av laboratorier samt remissyttranden över detta förslag

Utredningens förslag

Företagshälsovårdsutredningens huvuduppgift är att göra en översyn av företagshälsovården. I betänkandet redovisar utredningen överväganden om hur man skall kunna tillgodose behovet av arbetsmiljömätningar såväl kvantitativt som kvalitativt. Sådana mätningar har blivit ett väsentligt inslag i företagshälsovårdens arbete för att kartlägga och bedöma fysikaliska, kemiska, mikrobiologiska och ergonomiska miljöfaktorer.

Utredningen redovisar en översiktlig beskrivning av nuvarande resurser inom företagshälsovården samt inom de yrkesmedicinska klinikerna liksom resurser inom allmän hälso- och sjukvård (förutom de yrkesmedicinska klinikerna), inom arbetarskyddsverket och andra statliga myndigheter samt inom universitet och högskolor. Här beskrivs vidare konsultföretagen och de enskilda laboratorierna och de resurser för mätningar som företagen internt förfogar över vid sidan av företagshälsovården.

Utredningen ägnar stort utrymme åt att belysa företagshälsovårdens förutsättningar att mäta olika fysikaliska, kemiska, mikrobiologiska och ergonomiska faktorer mot bakgrund av utvecklingen av mätmetoder, mätinstrument och andra hjälpmedel.

Utredningen belyser också behoven av mätningar i arbetsmiljön.

Utredningen har analyserat företagshälsovårdens förutsättningar att klara de uppgifter den ställs inför i detta sammanhang.

Utredningen har ägnat frågan om mätningarnas kvalitet och tillförlitlighet stor uppmärksamhet. Utredningen har bedömt att en officiell auktorisation är ett bra sätt att garantera kvaliteten på verksamheten. Syftet med auktorisationen bör i huvudsak vara följande:

- Garantera att det auktoriserade företaget har förutsättningar att bedriva sin verksamhet på viss nivå.
- Allmänt förbättra kvaliteten genom att erbjuda auktoriserade företag stöd i form av rådgivning, kursverksamhet etc.

Utredningen har kommit fram till att auktorisationen bör ske inom ramen för den befintliga lagstiftningen om riksprovplatser m. m. med statens provningsanstalt som huvudman. Utredningen föreslår att arbetarskyddsstyrelsen med hjälp av denna lagstiftning i de fall det är motiverat föreskriver att officiell provning skall ske. För att underlätta kopplingen mellan arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter och auktorisationen bör lagstiftningen om riksprovplatser ändras så att även s. k. auktoriserade riks-

provplatser skall få utföra officiell provning. För närvarande får sådan provning endast utföras av s. k. riksprovplatser.

Utredningen föreslår att auktorisationen finansieras genom avgifter enligt samma system som nu gäller för provningsverksamhet enligt lagen om riksprovplatser m. m.

Statens provningsanstalt har uppgivit sig ha resurser att omedelbart sätta igång med planering för verksamheten, att inleda diskussioner med arbetarskyddsstyrelsen, att kartlägga företag som är intresserade av auktorisation, att utforma lämpliga auktorisationsområden och att inventera utbildningsresurser.

Slutligen konstaterar utredningen att utbudet av mätinstrument och utrustningar för provtagning har blivit stort och delvis svåröverblickat. De olika instrumentens prestanda är ofta dåligt kända och deras lämplighet inom företagshälsovården är inte alltid den bästa.

Utredningen förordar därför en utvärdering av arbetsmiljöinstrument.

Remissyttrandena

Yttrande över delbetänkandet Mät- och laboratorieresurser för bättre arbetsmiljö har avgivits av socialstyrelsen, sjukvårdens och socialvårdens planerings- och rationaliseringsinstitut, statens strålskyddsinstitut, arbetarskyddsstyrelsen, arbetarskyddsfonden, styrelsen för teknisk utveckling (STU), statens provningsanstalt, direktionen för Karolinska sjukhuset, direktionen för akademiska sjukhuset, Stockholms, Östergötlands, Jönköpings, Kronobergs, Kalmar, Malmöhus, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Jämtlands, Västerbottens samt Norrbottens läns landsting, Gotlands, Malmö och Göteborgs kommuner, Svenska kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Centralorganisationen SACO/SR, Landsorganisationen i Sverige (LO) efter hörande av Svenska metallarbetareförbundet, Svenska Fabriksarbetareförbundet, Statsanställdas förbund och Svenska transportarbetareförbundet, Svenska arbetsgivareföreningen (SAF), Statshälsan, Föreningen teknisk företagshälsovård, Svensk förening för radiofysik, Svensk yrkeshygienisk förening, Svenska kemi ingenjörers riksförening/Innovation AB har vidare inkommit med skrivelse med anledning av utredningens förslag.

Utredningens förslag att auktorisationen skall genomföras av statens provningsanstalt inom ramen för lagstiftningen om riksprovplatser tillstyrks eller lämnas utan erinran av majoriteten av remissinstanserna. Åsikten att arbetarskyddsstyrelsen som i sitt dagliga arbete har direkt koppling till verksamheten och därmed bästa förutsättningarna att auktorisera företräds av *Älvsborgs läns landsting och Föreningen teknisk företagshälsovård*. Statens provningsanstalt anger att provcentrum som är den enhet inom myndigheten som svarar för organisation och samordning av prov-

ningen i landet påbörjat förberedelser för införande av ett auktorisations-system.

Utredningen har ansett att det bör vara möjligt att koppla den föreslagna auktorisationen till arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter på så vis att obligatoriska mätningar och analyser skall genomföras av auktoriserade företag. Teknisk provning, kontroll eller besiktning som föreskrivs i lag eller annan författning är enligt lagen om riksprovplatser officiell provning och skall utföras vid riksprovplats. Lagens nuvarande utformning medger emellertid att auktorisation endast kan meddelas för provning som inte är officiell. En ändring i lagen om riksprovplatser som innebär att man tar bort auktorisationens begränsning till ej officiell provning, bör enligt utredningens mening därför vidtas.

LO anser det väsentligt att fler av arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter kopplas till krav på mätningar av arbetsmiljöfaktorer och att kvaliteten på mätningarna garanteras. Det vore enligt LO önskvärt att kunna täcka behovet av arbetsmiljömätningar via systemet med riksprovplatser, men man bedömer att detta inte är realistiskt i dagsläget. LO anser därför att man snabbt bör satsa på att vidga de auktoriserade provplatsernas uppgifter i anslutning till arbetarskyddsstyrelsens föreskrifter.

Statens provningsanstalt beklagar att utredningen inte närmare analyserat frågan om en riksprovplats på miljöområdet. Ansvariga myndigheter kan finna skäl att i högre grad än hittills kräva att kontrollen av miljön skall utföras genom opartisk provning. Det är angeläget att provningsanstalten och andra berörda myndigheter får information om föreskrivande myndigheters långsiktiga planering. Utredningen borde därför ha tagit upp en policydiskussion om den framtida utvecklingen. Frågan om möjligheterna att samordna delar av kontrollen inom områdena inre miljö, yttre miljö, livsmedel och produktkontroll kunde ha belysts i sammanhanget. anser provningsanstalten.

Utredningens förslag att auktorisationssystemet bör finansieras genom avgifter som tas ut av berörda företag har kommenterats av Göteborgs kommunstyrelse som menar att auktorisationsförfarandet och kontrollverksamheten kommer att fördyra analyser och mätningar. Det är därför enligt Göteborgs kommunstyrelse angeläget att förslaget i denna del överarbetas i syfte att tona ner den byråkratiska apparaten och effektivisera den föreslagna verksamheten. TCO framhåller att auktorisationssystemet måste utformas så att de anställdas möjligheter att initiera mätningar inte begränsas av ekonomiska faktorer eller kommunikationsbarriärer.

Föreningen teknisk företagshälsovård delar utredningens uppfattning att kostnaderna för auktorisationen bör bäras av företagen och täckas genom avgifter. Även den interlaboratoriekalibrering som utredningen anser vara en nödvändig beståndsdel i kvalitetsövervakningen av laboratorier anser Föreningen teknisk företagshälsovård skall finansieras genom avgifter som tas ut av företagen.

